

פרוטוקול מס' 383

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
יום רביעי, כ"ה בטבת התשנ"ט (13 בינואר 1991) שעה 11:00

נכחו:

חברי הוועדה: מיכה גולדמן - היו"ר

דוד אזולאי

זאב בויס

בנימין אלון

יונה יהב

אלכס לובוצקי

ניסן סלומינסקי

אברהם פורז

מחמנים:

אבי בלושטיין - מנכ"ל משרד הדתות

אליהו ליפשיץ - משרד הדתות

עו"ד אמנון הרטוך - משרד המשפטים

יעל אנדרון - משרד האוצר

חנוך גולן - מועצה דתית

יהושע הרשקוביץ - מועצה דתית

מלכה ישעיהו - מועצה דתית

יעקב רייך - מועצה דתית

עו"ד שרון הברמן - מרכז השלטון המקומי

יחזקאל לביא - משרד הפנים

עו"ד מנחם ינובסקי - חברת קדישא

יועצת משפטית: מרים פרנקל שור

מנהלת הוועדה: יפה שפירא

קצרנית: סיגל גורדון

סדר-היום: הצעת חוק שירותי הדת היהודיים, התשנ"ז - 1997, של חבר הכנסת יונה יהב.

- 4615-

הצעת חוק שירותי הדת היהודיים, התשנ"ז - 1997, של חבר הכנסת יונה יהב

היו"ר מיכה גולדמן:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה השניה היום, הנושא: הצעת חוק שירותי הדת היהודיים, של חבר הכנסת יונה יהב. יציג את ההצעה, חבר הכנסת יהב, בבקשה.

יונה יהב:

לאחר שנועדנו עם כל הגורמים הנוגעים בדבר, עם הרבנות, עם אנשי המועצות הדתיות, עם נציגי הסיעות הדתיות, מונחת לפניכם הצעה שעיקרה כדלקמן: כל התפקידים ההלכתיים של מועצה דתית עוברים לרבנות המקומית. כל העניינים הטכניים שמבוצעים עד היום על ידי הרשות המקומית, ימשיכו להתבצע על ידי הרשות המקומית במסגרת ועדה לענייני דת שתפקידה יהיה לסייע בידי הרבנות המקומית במתן שירותי הדת באמצעות עובדים הבקיאים בתחום זה.

כל השירותים ההלכתיים המפורטים בסעיף 5, סעיפי משנה קטנים, ישארו בידי הרבנות, הסעיפים מפורטים כלהלן:

- (1) נישואין וגירושין.
- (2) כשרות ושחיטה.
- (3) מקוואות.
- (4) שירותי קבורה.
- (5) ערובין.
- (6) ייעוץ בהקמת בתי כנסת.
- (7) פעילות תרבות תורנית.

ניסן סלומינסקי:

נניח שהרב הגיע למסקנה, שבמקווה מסויים יש בעיה והמים לא מגיעים, הוא מרים טלפון למועצה המקומית והיא צריכה לתקן זאת. אני כראש רשות במשך 22 שנה, ראש העיר לא מבין את המשמעות לתיקון מיידית כי אחרת באותה לילה המקווה יהיה סגור.

יונה יהב:

לשם כך יש ועדה לענייני דת.

אבי בלושטיין:

מה הוועדה תעשה?

ניסן סלומינסקי:

לוועדה אין שום סמכות ביצועית. הסמכות הביצועית היחידה היא של ראש הרשות.

יונה יהב:

למה אתה חושב כך? בעיריית חיפה שולחים כבר באותו יום.

אבי בלושטיין:

עיריית חיפה לא עוסקת בעניין, יש לה מועצה דתית.

יונה יהב:

למרות שאתה מנכ"ל משרד הדתות, אני אומר לך, שאין לך מושג מה קורה.

ניסן סלומינסקי:

אם שכונת דניה תהיה מנותקת ממים, כראש העיר של חיפה, אני אהפוך את העולם כדי שיתקנו את הדבר מיידית, אבל אם המקווה יהיה סגור, זה לא יהיה לי דחוף כי אני לא מבין את המשמעות. ראש מועצה דתית מבין, שאם לא מתקנים זאת באותו לילה, אין טבילה.

יונה יהב:

זה מה שייקרה גם על פי החוק הזה. מה אתה חושב, שכולם אטומים?

ניסן סלומינסקי:

לא אטומים, אבל זה לא יופיע בסדר העדיפויות.

יונה יהב:

אל תעמיד זאת בצורה כל כך חיצונית.

ניסן סלומינסקי:

אבל זה מה שייקרה. אתה רוצה לצמצם, לחסוך כספים, אבל מאידך לבנות מערכת חדשה.

אלכס לובוצקי:

אני לא רוצה שהמפד"ל וש"ס יקבעו חלוקת שלל.

אבי בלושטיין:

על מה אתה מדבר?

אלכס לובוצקי:

מחלקת שירותי דת בארץ שונה ממחלקת מינהל החינוך. בעיני, בנושא חינוך יש שאלות ערכיות לא פחות מהשאלות האלה, ובכל זאת, במדינת ישראל מתנהלת על ידי מחלקת חינוך.

יונה יהב:

לרוב המועצות הדתיות אין "גרוש על הנשמה".

אבי בלושטיין:

ולרשויות יש?

אלכס לובוצקי:

ליושב ראש מועצה דתית יש שמונה סגנים.

אבי בלושטיין:

איפה יש שמונה סגנים?

יונה יהב:

אתה מגן על המועצות הדתיות?

אבי בלושטיין:

אני בעד מועצות דתיות מסודרות, ואני מסכים איתך, אבל להעביר זאת לרשויות - -

יונה יהב:

אני לא רוצה להעביר לרשויות, אני רוצה להעביר לרבנות.

אבי בלושטיין:

מי זאת הרבנות? המועצה הדתית.

יהושע הרשקוביץ:

אתה רוצה שרבי יהיה למעשה ראש המועצה הדתית, הוא ינהל את כל העסק.

יונה יהב:

למה אתה מקבל את עצמך בארגונים שאבד עליהם הכלח ממזמן?

יהושע הרשקוביץ:

צדוק קבע בוועדה, שבמבנה החיים בישראל ולאור הצד האתי של שירותי דת, צריכים להיות מועצות דתיות עצמאיות.

יונה יהב:

צדוק אמר, שהוא בעד החוק הזה רק מאחר שבזמנו כאשר הוא היה יושב ראש הוועדה, הוא לא ראה לזה סיכוי.

אבי בלושטיין:

הוא איש מקצועי, הוא לא צריך להתמודד בבחירות.

אלכס לובוצקי:

אפשר להצביע, להעביר זאת לקריאה ראשונה ולהמשיך ולהתווכח בין הקריאה השניה לשלישית.

דוד אזולאי:

אני רואה רשימה של דברים כגון ערובין ומקוואות. אנחנו יודעים על שירותים שהרשות המקומית צריכה לתת והיא לא עומדת בהם. כדוגמה אביא את מה שקרה אתמול בלילה בפתח-תקוה, הרשות המקומית היתה אמורה להציב גדר סורג על חלון, מסיבות שונות העירייה לא עשתה זאת ואז קרה אסון. הרשות המקומית לא מסוגלת לספק את השירותים הללו לציבור.

דוגמה נוספת, דוגמת הערוב, אם ביום שישי מסיירים מסביב לערוב, בודקים אותו ומתברר שיש תקלה, הצוות הטכני של העירייה לא ייצא לפני קבלת שבת לתקן זאת. אני חושב שאתה לא מכיר את המערכות.

עם כל הכבוד, הרשויות המקומיות לא מסוגלות להתמודד עם מה שיש להן, אתה מוסיף להן מטלה נוספת שהן לא מסוגלות לעמוד בה.

ניסן סלומינסקי:

להצעה הזאת יש שני היבטים. היבט אחד הוא הנסיון לחסוך בכסף, היבט שני, לשנות את המבנה ואת הסטיגמה שנדבקה אולי במועצות הדתיות שהן לא מתפקדות. לכן, לא נערבב נושא בנושא. לענין הראשון של חסכון בכסף, מתוך נסיון אני אומר, הערכה שלי, שלהצעה הזאת יהיו עלויות כספיות כמעט פי 2, יהיו כפילויות ולא תסכנו דבר.

אני חושב, שצריך לעשות שינוי במועצות הדתיות אבל לא בכיוון הזה.

דוד אזולאי:

מרכז השלטון המקומי מסכים להצעה הזאת?

שרון הברמן:

היינו בעד הצעת החוק בנוסח הקודם שלה, שבעצם העבירה את הסמכויות שלה למועצות הדתיות, למחלקות בתוך הרשויות המקומיות. אנחנו חושבים, שאומנם שירותי דת הם שירותים מאוד חשובים, אבל אין סיבה שהם לא ינתנו במסגרת הרשות המקומית כמו כל יתר השירותים המוניציפליים. אם רוצים לעודד יעילות וחסכון בכספי ציבור, אנחנו חושבים שזאת הדרך הנכונה. בדרך המוצעת, אנחנו לא רואים איך תגבר היעילות. אנחנו לא מביעים עמדה עקרונית נגד הרעיון, אבל מההצעה כפי שמנוסחת כרגע, לא ברור איך זה יביא להתייעלות.

בנימין אלון:

אני פונה לכל חברי הכנסת ובעיקר לחברי הכנסת של המפלגות הדתיות, יש כשלון אדיר של המערכת לעצור את ההשתלטות הפוליטית של מר"צ דרך החדירה של רפורמים. בג"ץ פסק, שכל עוד זה המבנה והם לא נכנסים בתור רפורמים אלא כנציגי העירייה בתקן של מפלגה מסוימת, אף אחד לא יוכל לעצור אותם.

אני חושב שצריך לעשות כאן שיקול אמיתי, מה עומד מול מה. אנחנו עומדים בפני מצב של סגירת כל המועצות הדתיות. אני אומר לכם, שלא יוכלו לעמוד בסחף הזה ויקראו לכל המועצות הדתיות להיסגר.

יש כאן הצעה שמעבירה את מרכז הכובד לרבנות. יש מושג הנקרא ועדה לעניני דת, אני לא בדיוק מבין מה זה, אין פה העברה אוטומטית לגרעון של השלטון המקומי כמו שהיה בגלגול הראשון. התקצוב ימשך ברובו דרך משרד הדתות ודרך שליטה של הרבנות המקומית.

אני חושב שצריך להבין את הדבר הזה בראיה רחבה. יכול להיות שאנחנו יכולים לעקוף את הסכנה הנוראה, הצינית, שרגב ובנדל מסכסכים בתוך עם ישראל וכאילו מייצגים את היהודים הרפורמים באמריקה שלא מבינים מימנם ומשמאלם, ומשתמשים במר"צ האנטי דתית כדי להרוס את עם ישראל ואת תורת ישראל.

אני מזכיר לומר, שבשלב ראשון נכניס את ההצהרה של הנאמנות לרבנות בצורה המלאה שלה.

ניסן סלומינסקי:

מה זה אומר: מועצה מקומית?

בנימין אלון:

ההגדרה בסעיף 3 של רבנות מקומית אומרת: בכל רשות מקומית תהיה רבנות מקומית, שבראשה יעמדו רב או רבני הרשות המקומית.

ניסן סלומינסקי:

נניח שיש רב, הוא היחיד שיטפל בנושא דת?

בנימין אלון:

ההערה של חבר הכנסת סלומינסקי מהותית מאוד. אני חושב, שכבר בקריאה הראשונה צריך לשנות. ועדה לענייני דת צריכה להיות ממונה לא רק על ידי המועצה המקומית, היא צריכה להיות ממונה גם על ידי הרבנות המקומית.

יונה יהב:

גם היום למועצה הדתית יש רושם נישואין וכו'.

ניסן סלומינסקי:

למי הם שייכים, לרב?

יונה יהב:

כן.

ניסן סלומינסקי:

אם כך, איזו פונקציה אתה מרוויח?

יונה יהב:

אין לי את הגוף המיותר הזה, שלא צריך אותו, שממנים אותו פוליטיקאים, ויש לך בעיות עם בג"צים ובעם ישראל יש עליו ויכוח ענק, זה הרעיון.

ניסן סלומינסקי:

הרב יושב עם עצמו ויחליט במקום כולם?

יהושע הרשקוביץ:

הרב ימנה את הבן שלו.

יונה יהב:

למה, כולם מושחתים? אני יוצא מתוך נקודת הנחה שהם לא מושחתים.

בנימין אלון:

אני מסיים ומבקש מחבר הכנסת יהב להסביר, מה הכוונה של ועדה לעניני דת, ממה היא תהיה מורכבת?

יונה יהב:

הוועדה תהיה בתוך הרשות. לא בכל רשות יש ועדה. בחיפה האדומה והחילונית יש ועדה לעניני דת, בשאר הרשויות אין. היום, אנחנו מכריחים את כל הרשויות להקים ועדה. זה לא עולה יותר תקציב, זה לא עולה יותר ממון, אתה מארגן אחרת את מה שיש לך היום, שגם את הביצוע של התפקידים הטכניים שיש להם ממשק עם דת אתה עושה במסגרת עובדים שבקיאים בענין הזה ונמצאים ממילא בתוך העירייה. כל הפונקציות האחרות של המועצה הדתית שקיימות היום עוברות לרבנות, הן פשוט מחליפות כובע.

אבי בלושטיין:

לאיזה רבנות?

יונה יהב:

לרבנות המקומית.

ניסן סלומינסקי:

מי יהיה שם, מדובר באדם אחד. הרב יחליט לבד עם עצמו?

יונה יהב:

עם מי הוא עושה זאת היום?

ניסן סלומינסקי:

עם המועצה הדתית.

יונה יהב:

מועצה פוליטית.

יהושע הרשקוביץ:

הרב לא פוליטי.

בנימין אלון:

זאת קריאה ראשונה, לקראת הקריאה השניה והשלישית אפשר לגייס רוב לשינויים מהותיים כולל הסתייגויות. זאת הזדמן היחידה לעצור את הסחף. כל הענינים המפלגתיים והארגוניים, המקום ימלא חסרונם.

דוד אזולאי:

יש פה דברים שהם בנפשנו, ואני חושש שהעירייה לא תהיה מסוגלת לספק את הצרכים הדתיים האלה.

מנחם ינובסקי:

אני רוצה לברך את חבר הכנסת יהב, שלראשונה הכנסת מחוקקת חוק שבו היא נותנת מעמד לרבנות. פרט לחוק הרבנות הראשית, אין בשום מקום הגדרה ושום מעמד לרבנות המקומית. פתאום אנחנו מוצאים חוק שמוגש על ידי חבר כנסת שאיננו שייך למפלגות הדתיות ואינו רואה את עצמו כחבר כנסת דתי אם כי מסורתי, הוא מגיש חוק שבו הרבנות המקומית מקבלת מעמד. על זה אנחנו צריכים לברך. חבל שזה לא נעשה על ידי מפלגות דתיות.

אני מקבל את כל מה שאמר חבר הכנסת בני אלון, משום שזאת עמדתו של הרב הראשי הראשון לציון. הרבנות הראשית הגישה הצעה, שנקראת מינהל שירותי הדת. יכול להיות שאני לא מסכים עם חבר הכנסת יהב, שזה יעבור לרשות מקומית, אבל העקרון, להוציא את המיניוויים מתחום המינוי הפוליטי, להוציא את נותני שירותי הדת כשליחים של מפלגות, זה ברוך כשלעצמו.

לכן, ההצעה כמסגרת ראשונה, כהעלאת רעיון, יש לברך עליה. אני לא מוכן לקבל את ההצעה כפי שהיא מנוסחת, יש להביא הרבה תיקונים גם בשיטה וגם בדרך, אבל העקרון של הקניית מעמד לרבנות המקומית ומציאת דרך להוציא את המינוי מתוך התחום הפוליטי ולהפוך אותו למתן שירותי דת כדי שכל יהודי יוכל לקבל את שירותי הדת, יש בזה מן הברכה ואנחנו מברכים על כך.

נשמח לשבת עם חבר הכנסת יהב, להביא בפניו את ההצעה של הרבנות הראשית לגבי מינהל שירותי הדת, על מנת שזאת תשולב בהצעת החוק שהוגשה על ידו לקראת קריאה שניה ושלישית.

אבי בלושטיין:

אני רוצה לעדכן את עו"ד ינובסקי, הוקמה ועדה לפני כשנה, אותה ועדה הגישה מסקנות, ועדה שמוסכמת על הרבנים הראשיים וגם על משרד הדתות, וזה בניגוד לכל הצעה שהעלת כרגע.

גם מועצת הרבנות הראשית מבינה, שאין באפשרותה לנהל את שירותי הדת. אני מבין שאתה צריך להציג את העמדה של הרבנות, אבל בפועל, הם לא יוכלו לנהל את שירותי הדת במדינת ישראל. אני אומר זאת חד משמעית.

אני בעד רפורמות, תראו מה נעשה במשרד הדתות בנושא ישיבות, דברים שלא נעשו מעולם במשרד הדתות, גם חברי כנסת באופוזיציה מברכים את משרד הדתות על הפעולות שנעשו בנושא מחלקת ישיבות, כנ"ל לגבי מועצות דתיות. המצב הנוכחי לא טוב, אבל תקראו את הצעת סגן השר יגאל ביבי, הוא בעד רפורמה בדומה למה שאתה מציע, בהתחשב במה שקבעה ועדת צדוק.

יש ראש עיר שנושא הספורט חשוב לו יותר משירותי הדת ואז התקציבים מועברים למגרשי ספורט ולא לשירותי דת. אוי ואבוי לנו אם ראש רשות יקבע את שידחתי הדת באותה עיר.

שיהיה ברור, שלקראת הקריאה השניה והשלישית, נטמיע דברים מההצעה של סגן השר יגאל ביבי. אנחנו לא רואים בזה דבר חדש.

מנחם ינובסקי:

אני רוצה להבהיר למנכ"ל משרד הדתות, אבי בלושטיין, שכאשר דיברתי על הנושא של המינהל, לקחתי בחשבון את העמדה של יגאל ביבי.

אבי בלושטיין:

בעיר חיפה יש 11 מקוואות, כל זאת מנהלת ומתחזקת המועצה הדתית ולא העיר חיפה.

לכן, הצעתי היא, שיש לבצע רפורמה, לא הרפורמה שהצגת. תשלב את ההצעה של סגן השר ביבי עם ההצעה שלך ועל ידי כך ניתן יהיה לבצע רפורמה.

ישעיהו מלכה:

יש לי הרושם שאנחנו הולכים לזרוק את התינוק יחד עם המים. במקום לטפל בחולה הסרטן ולתת לו את הטיפול המתאים, אנחנו נותנים לו אספירין כדי להחזיק מעמד.

מבקרת המדינה אמרה, שיש להקים ועדה שתבחן את דרכן ותפקודן של המועצות הדתיות. מינו יועץ, השקיעו אלפי דולרים, השקיעו שעות, קיימנו מגעים ודיונים ארוכים מאוד עם משרד האוצר בכל הנושא של סל שירותים.

קריסת המועצות הדתיות נבעה מכמה סיבות: ראשית, בגלל שלא היה לה סל שירותים מוגדר. שנית, הרשויות לא העבירו את 60% שהיו צריכים להעביר.

חבר הכנסת יונה יהב, כיושב ראש מועצה דתית אני אומר, שבמקום לבחון ולראות מה ניתן לתקן, הולכים לחסל את המועצות הדתיות. אני חושב שזאת לא הדרך. יש ים ניירת של המלצות בענין, רוב רובם של האנשים לא עיינו בניירת ולא קראו את ההמלצות. אני חושב שיש מקום ללמוד את הניירת ולראות מה ניתן להפיק ממנה על מנת שהמועצות הדתיות תוכלנה לתפקד בצורה יעילה.

ניסן סלומינסקי:

אני רוצה לברך את יונה יהב, שאונס את כולם לדון בנושא מועצות דתיות, שזאת בעיה קשה וחייבים לתת לה פתרון. לצערי, הוקמה ועדת משנה שאמורה לדון בענין אבל היא עדיין לא ישבה ולא דנה, חבל כי אפשר היה להגיע להבנות.

החלק של המועצה המקומית בהצעה הזאת הוא לא טוב כי לא נחסוך כסף, יהיו כפילויות ובמקום יושב ראש מועצה דתית יהיה ראש מחלקה ולא הרווחנו כלום מבחינה כספית. לראש הרשות לא יהיה "ראש" לטפל בנושא.

מ"מ היו"ר יונה יהב:

הבטחתי, שבין קריאה שניה לשלישית, נשב עם כל הגורמים, נקים ועדה ויחד נגיע להסכמות.

יושב ראש הכנסת ביקש להפסיק את הישיבה. נקיים הצבעה.

הצבעה

בעד - 4
נגד -

ניסן סלומינסקי:

אני מבקש התייעצות סיעתית. בקשת היושב ראש להפסיק את הישיבה, הכוונה היא לא לקיים הצבעות ולא כדאי לעשות מחטף.

מ"מ היו"ר יונה יהב:

יש אישור של יושב ראש הכנסת לשיבה נוספת בשעה 12:00.

ניסן סלומינסקי:

הייתי באמצע דשות דיבור, היושב ראש הפסיק אותי על מנת לחטוף הצבעה.

דוד אזולאי:

היות ונתקבלה הוראה להפסיק ישיבה, יושב ראש הישיבה, חבר הכנסת יהב עשה מחטף בנוגע להצבעה - - -

מ"מ היו"ר יונה יהב:

לא היתה הצבעה.

דוד אזולאי:

אם לא היתה הצבעה, בואו נחליט שלא היתה הצבעה.

אלכס לובוצקי:

יש לי הצעה, מאחר וחבר הכנסת סלומינסקי ביקש התייעצות סיעתית, באם נקבעה ישיבה נוספת בשעה 12:00, בשעה 12:00 נתכנס שוב לאחר ההתייעצות הסיעתית.

מרים פרנקל שור:

הישיבה של השעה 12:00 נקבעה לענין אחר.

דוד אזולאי:

הישיבה הבאה בשעה 12:00, יש לה סדר יום שנקבע מראש בהסכמת כולם, אתה לא יכול להכניס דיון נוסף ולתפוס על זה טרמפ.

אלכס לובוצקי:

יש כללי פרוצדורה בבנין - - -

דוד אזולאי:

הפרוצדורה המקובלת בבנין, שכאשר מתקיים דיון במליאת הכנסת, לא יתקיימו הצבעות בוועדות הכנסת.

אלכס לובוצקי:

במליאת הכנסת אין היום הצבעות במחלוקת.

ניסן סלומינסקי:

אתה מסכים שמציע ההצעה יהיה מ"מ יו"ר הישיבה? אתה חושב שזה בסדר?

אלכס לובוצקי:

אני לא מבין, הצעות חוק של יושבי ראש לא מתקבלות?

מ"מ היו"ר יונה יהב:

באישור יושב ראש הכנסת, תתקיים ישיבה נוספת בשעה 13:00 על מנת לדון בהתייעצות הטיעונית.

אני מודק לכולם, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:40.